

Halat fogott a felhő

ÜTINAPLO

Sáfrány Imre

SZABADKA, 1958. JAN. 5-ÉN

AZ INDULÁS

Az utazás nem most kezdődik, egy óra vagy két óra múlva, amikor a forgalmista felemeli az indulásjelzőt, és egy mikrofon elkrákolja, hogy ez és ez a vonat ebben és ebben az irányban elindult.

Még a nyáron kezdődött, amikor először terítetttem ki a térképet az íróasztalra. Még előbb. Talán amikor átvettem egyesületem titkárától a kedvezményt jelentő úrlapot; vagy még előbb ott a pincedomb tetején, a faluvégi ház udvarán, ahonnan együtt bámultam Amerikát járt öregapámmal a széles, eperfaszegélyezte országutat és hallgattam végtelen hosszú meséit végtelen hosszú kőborgásairól.

Hivatalosan nem ma indulok.

Elindultam még az elmúlt év utolsó napján, nehogy érvényét veszítse az úrlap.

De visszajöttem még aznap újévet várni. A menetjegy Rijédkáig szól és tíz napig érvényes. Három óra múlva már

visz is a vonat. Éjjél elmúlt, de még alig van üres asztal a kávéházban. Szombat este, — akárcsak faluhelyen a kocsmák —, itt is tömve vannak a kávéházak. És vasárnap este is. Még véletlenül sem találkoztam olyanokkal, akik, mondjuk, a pénteket vagy a szerdát választották volna kimenőnapnak. Végeredményben egyre megy, hogy hétfőn reggel álmos-e az ember a munkahelyén, vagy más napon.

Ülök. Bámulom a párolgó grogot, a kiöltözött szórakozásköteles polgárokat, kik hivatásuk teljes tudatában izzadnak, mosolyognak, táncolnak és társalognak.

Nincs kedvem kimenni a vasútállomásra. A váróterem is, étterem is olyan rideg, egyhangú és izléstelen, mint a vajdasági vasúti várótermek kivétel nélkül. A vasútigazgatóság tehetne valamit az átlagizlés nevelésére, hiszen annyit utaznak az emberek és sajnos olyan sokat kell tartózkodniuk a várótermekben, hogy nem mindegy, nem szabadna megengedni, hogy mindegy legyen, izléselesen rendezzük-e be ezeket a helyiségeket, vagy átengedjük az ügyet aranycirádás és gumihengerítésű mázolók kényének kedvének.

Nincs kedvem kimenni a váróterembe.

.....

„Szép fiú, rendelj nekem egy pálinkát! No csak no! Nem kell úgy felvágni. Ilyen vasutas uniformisom lehetne nekem is. De utálok az uniformisokat. Téged nem. A ruhádat. Ugyan már. Torkig vagyok a... Nekem csak kétszáz dinár kell mára és csend. Nehogy felébredjen a kislányom. Iszom? Hát persze hogy iszom! Akinek nem tetszik, ki... és slussz. Mért van itt ilyen csend? Énekelek neked, jó? Adj egy cigarettát! Persze hogy cigarettázom. No és? Akinek nem tetszik, ne szaguljon! Mért van itt ilyen csend? Azt mondják kurva vagyok. Hát mondjuk, az vagyok. És? No és, ha kurva is vagyok. Hát mondjuk, az vagyok. De ember vagyok. ÉRTED? No, mi az, itt senki sem iszik? Rendelj nekem egy kevertet és ne aludj, mert itthagylak. Énekelek neked. Jó? Mért van itt ilyen csend? Alszik a lelke! Itt ma mindenkinek alszik a lelke. Én nem vagyok álmos, mert nekem reggel van este és este van reggel. Hé, pincér! Hozd már azt a kevertet! Senki sem akarja, hogy énekeljek? Ki tiltja meg nekem, hogy énekeljek? Itt ma mindenkinek alszik a lelke. Ne aludj, mert lekeverek egyet! Elegem van, torkig vagyok a.... Csak kétszáz dinár kell mára. Hallod? Itt ma senkivel sem lehet beszélgetni. Átülök ide a másik asztalhoz. No, mi az öcsikém, de csendben ülsz! Itt ma mindenkinek jó fiú. Adj egy cigarettát!...“

.....

„Figyelem, figyelem!...“ A hangszóró beszállást jelez.

ZÁGREB, JANUÁR 6-ÁN

NÉGYEN A FÜLKÉBEN

Este tíztől hajnalig egy részeggel, egy józannal, egy asszonnyal és egy hőssel utaztam.

A fülkében hat ülőhely volt. Az ablaknál ült a részeg. Mellette az asszony, szemben vele a józan. A józan mellett aludt az asszony kislánya. Parázs vitára ébredtem.

A szóváltásból kibogoztam, hogy a részeg nem akarta beengedni a hőst. („a gyereket nem ébresztjük fel!!!“) Az asszony és a józan hallgattak.

A hangoskodásra megjelent a kalauz és az ellenőr is, és közös erővel meggyőzték a részeget, hogy az asszony átülhet a gyerek mellé, anélkül, hogy az felébredne.

Így került közénk a hős.

Öt perc múlva kiderült, hogy földiek.

Az asszony kijelentette, hogy ha ezt tudta volna, minden vita nélkül átült volna a kislány mellé. A részeg megállapította, hogy néha szükségtelenül heveskedünk, „pedig lám milyen szépen összejött a társaság!“ A hős elmondta, hogy neki is van családja, gyerekei, és be se jött volna a fülkébe, ha a gyerek álmát zavarná. A józan hallgatott.

A RÉSZEG MESÉJE

A banjicai táborban voltam. És a kiszabadulás, emberek, a kiszabadulásom, az olyan valami volt, a szentit nekki, hogy ha nekem valaki meséimé szemébe vágnám, hogy hazudt. Mert egyszer csak sorba kellett állni, és én is ott állok a sorban és hallom, hogy akik ebből és ebből a faluból valók, lépjenek ki. A szentit nekki! Elviszik őket a svábok? Ha viszik, végülk. De hát ha nem viszik? És én úgy ahogy voltam, — de hogy gondoltam végig az egész keveredést, de hogy éitem én abban a faluban, sose jártam benne, azt se tudtam, létezik-e, — mondom úgy ahogy voltam, kiugrottam a sorból, beálltam azok közé, akik szintén kiugrottak a sorból és vártam, mi lesz. Vagy jobban mondva nem is vártam már semmit. Lesz ami lesz! Ha-ha-ha-ha! És mit gondoltok, ha-ha-ha, mi történt? Hallom én, hogy azok, akik kiugrottak a sorból, a bajszost, aki kérdezőgati őket. Csikacáénekek hívják, és amikor hozzám ért, én is Csikacáéne így, Csikacáéne úgy, ott laktam a kisutcában, a Pájó fia vagyok, az öreg Pájó bácsi fia. HI-HI-HI-HI! (Az asszony nevette, a józan mosolygott, a hős nagyon komolyan maga elé bámult.) Még hogy én ismerem-e Csikacáénet? Ki ne ismerné a faluban Csikacáénet? A mi Csikacáénekat! Emberek! Hogy én miket mondtam! Ha nekem azt még egyszer az életben végig kellene mondani! Szentemre, meg se tudnék mulkizni. Az egészet a többiek mesélték el később, amikor már kiengedtek bennünket. Még azt is elmondtam, hogy hogy nézett ki Csikacáéne háza. Szórol szóra így volt. No, ígyunk egy kicsit! Parancsolj, kapitány elvtárs!

A JÓZAN MESÉJE

Vannak embertelen kalauzok. Paragrafusellküek. Híába beszél nekük az ember. Falra hányt borsó a hozzájuk intézett jó szó. Egy hadjárva kislányt bizott rám a nénje. Beográdba utaztunk a faluból. A lóv ott valami technikai iskolába járt. És hogy hogy nem — úgy látszik egy nappal később indult vissza az iskolába a lány, — mert a jegyre ütött dátum egy nappal túlment a visszatérés végső határidején.

33

Enre a kalauz nagyfontoskodva kiszámította, hogy kétezeralahátszáz dinárt kell még a lánynak a jegyre ráfizetni. Ammak potyognak a kőnyei. A kalauz hajthatatlan, híába beszélünk neki. Utána mentem a folyosóra és mondom neki, hogyha párszáz dinárról volna szó, üsse a kő. Kifizetném én. De kétezer dinár akkor bizony komoly összeg volt. Megmondtam neki őszintén, hogy nálam sincs annyi pénz. Ö erre is csak azt hajtogatta, hogy nagyon sajnálja, — ahogy ő sajnálta —, de a lánynak a következő állomáson el kell hagynia a vonatot. Tértem ott a fejemet az ablaknál egy darabig. Mitévő legyek? Végigsétálok a folyosón és szídom magamban tehetetlenül szídom magamban ezt az állatias embert, és mit hoz a véletlen? A folyosó végén átlesek a hálókosci folyó és ott látom szolgálatban egy régi katonacimborát. Együtt szolgáltunk a díszszázadban. Mondom neki, mi a helyzet. Mit mondiak? Nemcsak hogy megértette az egészet, de még milyen szépen ki is segített bennünket. Volt egy üres hálófülkéje, abba bezártuk a ptyergő lányt. Még beszólt hozzá az ajtóból, hogy csak feküdjön le és aludjon nyugodtan majd Beográd előtt felébreszti. Hát ilyenek vagyunk.

AZ ASSZONY MESÉJE

Amikor Kozara alatt összeszedtek bennünket, a „domobrának“ nemsokára úgy állították ki a papírjainkat, mintha önként jelentkezünk volna Németországba munkaszolgálatra. Ott adtak hetven márkát fizetést egy hónapra. Kaptunk egyszer főtt ételt is naponta és minden három napra hetvenöt deka kenyeret. Igazuk volt a domobrának, hogy mert önkénteseknek voltunk beírva, egy kicsit jobb volt, mintha erőszakkal elhurcoltaknak néztek bennünket a németek. Kitártuk. Mindannyian fiatalok voltunk. Oda csak fiatalokat vittek közülünk. Az idősebbje itt maradt a légerokban. Odakinn megtanultunk egy két szót gagyogni németül hogy a legszükségebb kis vásárlásainkat lebonyolíthassuk. Az a fontos, hogy megmaradjunk, már aki, és hazatérünk. Az volt a leghosszabb utazás az életemben. Utaztunk legalább egy hónapot, vagy még talán többet is. Lengyelországon, Csehszlovákián, Ma-

gyarországon és Románián keresztül. Már azt hittük, hogy sohasem érünk haza. A fontos az, hogy hazaértünk... Nekünk, akiknek úgy volt kiírva, hogy önként vagyunk. Könnyebb volt, mert nem voltunk rendőri felügyelet alatt... Az orosz munkaszolgálatosok mind a rendőrség felügyelete alatt voltak...

A HŐS MESÉJE

Az oroszokra azért vigyáztak annyira, mert azok gyűlölték őket legjobban. Magukra kevésbé vigyáztak, mert maguktól nem tartottak. Maguk nem gyűlölték őket annyira. Én bizony nem tárgyaltam velük. Eggyel sem. Csak a fegyverem nézőlkéjén keresztül néztem őket. Azt is csak addig, amíg el nem húztam a ravaszt. Azt az erőt, akitől az előbb beszélt, amikor itallal kínált, ismertem. Erdőtűzést vezetett éppen, amikor mögéje sompolyogtunk. De hagytuk, csak csinálja a dolgát, jelölgesse csak a fákat szép sorjában. Usztasáival együtt. Hagytuk őket, hogy kényelmesen nekilássanak az irtásnak, melegejének csak jól bele. Bele is fekdtek alaposan a munkába. Akkor üttünk rajtuk... Igaza van magának, amit mondott: bátorság kell a szerencséhez. De éppen úgy kell a szerencse is a bátorsághoz. Hiába bátor a bátor, ha a háború első hónapjában a fűbe harap. Nincs szerencséje. Velem meg úgy volt, hogy negyvenegy óta puska van a kezemben, de még egyszer sem történt baj. Még csak meg sem horzsolta a golyó. A sapkám, kabátom, nadrágom, köpenyem mind kilyuggatták a golyók és a szilánkok de sohasem ért semmi baj. Pedig negyvenegyől katona vagyok és nyolc kitüntetésem van. Egyszer azonban nagyon közel járt a halál. Kétszáz ágyúval lőtték a németek azt a kis mezőcskét, ahol beástuk magunkat. Akkor voltam a legszerencsésebb. Nem robantak fel a lövedékek. Egy se.

ZÁGREB, JANUÁR 6-ÁN

IDEGEN VÁROSBAN

Lépked az ember egy idegen városban. Megissza feketekávéját, megbá-

mulja bámulónivalóit, kitisztíttatja a cipőjét a főtéren, megborotválkozik, megnézi a kirakatokat, elolvassa a helyi lap legújabb kiadását és észreveszi, hogy egyedül van. Abban a pillanatban, amikor észrevettem, hogy egyedül vagyok, már nem izlett az egyedüllét. Képeslapokat vettem a trafikban, hogy üdvözlőlevelet írjak.

És a trafikajtóban találkoztam az orvostanhallgatóval. Nagy üdvözlés. Úgy látszik, ő is egyedül volt.

A MEDIKUS MESÉJE

Tegnap reggel jöttem Újvidékről.

Együtt utaztam egy csomó magyarországi menekülttel. A pasas, aki szemben ült velem, elmesélte, hogy csepeli melós volt. Nagyon a zsidóság ellen volt a mókus, be is kaszlizták. Kapott négy évet. Két évet le is ült szerencsésen és a forradalom előtt amnesztiát kapott. Most negyvenhét éves a mókus, odaát maradt a felesége és két gyereke. Az egyik negyedikes elemista, a másik negyedikes gimnazista. Közvetlenül a forradalom kitörése előtt vált el a családjától, mert az asszony, míg ő ült, csalta egy budai fogással. A mókus rájött és elvált. A gyerekeket az asszonynak ítélték oda, mert a mókus, úgy vettem ki a klumájából, nemcsak nyilas volt, hanem alkoholist is. A forradalom első napjaiban nem tudta, mitévő legyen. De amikor látta, hogy a srácok smírszappannal kenik az aszfaltot, hogy a tankok megbénuljanak, és benzinesüvegeket hajigálnak, először meggyújtva, de később rájötték, hogy meg sem kell gyújtani, elég ha a kipufogóra pöccintik... szóval felbuzdult a mókus a srácokon, és ő is belekeveredett. Talán ottthon is maradt volna, de félt, hogy újra bekaszlizzák. Végigjárta itt nálunk a táborokat, volt Csakovecen, Gérovón, Écskán, Bajina-Bástán. Az öreg mókus mellett egy parasztfiú ült. Azt mondta, harmincegy éves. Haragszik az amerikaiakra, mert úgy bántak velük, mint a megvételre váró portékával. Végignéztam a többi is, és úgy láttam, hogy elég trehonya emberek csak azt nézik, hogy hol és hogy lehet könnyűszerrel élni. Eladogatták a ker-esomagokat és elitták. Az öreg mókus még azokból is összeszedte az eladó árut, akik röstellettek „prodájozni“ menni, és elég jól

keresett mint közvetítő. Még az eldobált cipőket is összeszedte, féltalpat veretett rájuk és azt is eladogatta. Kiszpekulálta mindenen, hogy mennyit kereshet és össze is szedett havonta annyit a „prodájózással“, mint egy idevaló szakmunkás havifizetése. A menekült nőkről az volt az öreg mókus véleménye, hogy nagyon sok közöttük a ringyó. Megkérdeztem tőle, milyen üzletet csinált legutoljára. Elmondta, hogy a karácsonyi ajándékokkal dolgozott. Beogradban ezeröttszáz dinárért árusították a karácsonyi ajándékpizsarnákat.

— És mondja János bácsi, — kérdeztem, — mi a fenét fog csinálni az USA-ban?

— Jó szakmunkás vagyok és ha két-három évig takarékoskodom, megtakaríthatok annyi pénzt, hogy csinálhatok egy kis halgazdaságot. Mert kérem, jól jegyezze meg, fiatalember, a halastó az aranybánya...

RIJÉKA, JANUÁR 7-ÉN

ÁRBOCERDŐK VERTIKÁLISAI

Váltakozva villog a piros és a zöld fényjelzés.

Az ég bársonyos. Sötétikék.

Hajók. Óceánokat járt nagybendőjű hajók. Kicsi gőzösök. Bárkák. Csónakok. Megannyi külön kis világ. Az ég bársonyát a kikötőlámpák és az árbocerdők vertikálisai szétvagdoszták és eloszották egymás között. A hajókötelek sokezer hegyes szöveget zárnak a parti kövezettel. Furcsa rikácsoló hangot hallatnak a sirályok és bukórepülésben, falkástul csapnak le hajógyomrokból vízrevetett hulladékhalmazokra.

Rögzítem a pillanatot:

Most aludt ki a zöld és gyulladt fel a piros fárosz. Kivilágított hajó közeledik a kikötő gyomra felé. Egyiptomi óceánjáró mellett egy daruórtás egy két centivel közelebb kúszott egy halom ládához. Egy ember teljes súlyával a kötélre nehezedik, hogy közelebb hozza a bárkát a parthoz. Egy másik ember lejjebb ereszti egy kicsit a hajótest oldalát védő autógumit. Egy harmadik a parton autóba ugrik és indít. Egy negyedik kinéz a vérház kivilágított ajtáján és visszasétál. Hárcm megrakott teherautó fékez egyszerre a rakpart szélén, a darusín mellett. Halászasszony fésülködik a bárkakabinban. Motorok zúgnak. Hajókban, csó-

nakokban, teherautókban, emelődarukban. Hajósziréna üvölt fel. Sirályrikácsolás. Kocsizörej. A sirálycsapat mögött most aludt ki a piros fárosz.

Ülök egy hordón és falom a pillanatokat.

HAJÓ, JANUÁR 7-ÉN

Az emlékezés mindig egy kicsit hasonlít az utazáshoz. A hajó is, mielőtt elindul, és az úton is, minden kikötőben gyűjti magába az embereket, akár az emberek az emlékeket.

Akik a mólón maradnak, integetnek, akik a hajón maradnak, visszaintegetnek. Azután halk, alig észlelhető remegés fut át a hajó testén és az embereket, akik integetnek egymásnak, mind jobban összezsigorítja a terpeszkedő távolság. A mólón maradtak szemében a fedélzet törpül, a fedélzeten állók szemében a móló.

Végül csak halvány sáv marad a part és apró füstölgő pont a hajó azok szemében, akik az imént még csókokat dobáltak és kendőt lobogtattak egymás felé.

Igy búcsúznak egymástól. Így búcsúznak a pillanatoktól is. Az életünktől is. Úgy látszik, hogy az optikai csaldás mégiscsak törvény. Ma még az Holnap is az marad. De egyszer, holnapután, az optikai csaldás már nem lesz törvény; hiszem, hogy úgy lesz, és jó lesz úgy; most meg márkénykölkök ide a bárpu'tra és kérek szépen a pin-cér néptárstól egy dupla prosekot.

SZPLIT, JANUÁR 8-ÁN

PÉNZESŐ

A szplitiek mintha egy nagy szindarabban gyerekeket alakítanának. A jó öreg Diokleciánus császár szép nagy palotáját felosztották maguk között: ki tud keskenyebb utcát csinálni? És akkor is nagyon gyerekek, amikor a téli korzón a „Centrá“ előtt csoportokba verődve többszázam a futballcsapatról, kizárólag a futballcsapatról beszélgetnek.

Beara, a kapus, a szplitiek szerint legalább kétfélmilliót kapott a Zvezdá-

tól. Azóta csak egyszer volt Szplitben a feleségével, de még aznap továbbállt. A szplitiek nem veszekedtek vele, senki egy-ferde pillantást sem küldött felé. De ahol csak megjelent az utcán, a kávéházban, mindenütt vaspénzek csörrentek körülötte. Az aszfalton is, padlón is, mindenütt, ahova lépett, dinárokot szórtak ruganyos, ugró lábai elé a szplitiek. Nem csodálom, hogy sietett elutazni a városból.

— Pedig — meséli a pincér, — amióta eladta magát, már csak árnyéka önmagának. Itt volt igazán nagy. Itt kapott Ausztráliából először üdvözlőlapot ilyen címmel: „Beara — Yougoslavie“, és higgye el, uram, sehol sem fogják úgy szeretni, ahogyan mi szerettük. Nem az a kapus ő már, aki itt volt. Csak az árnyéka a régi Bearának.

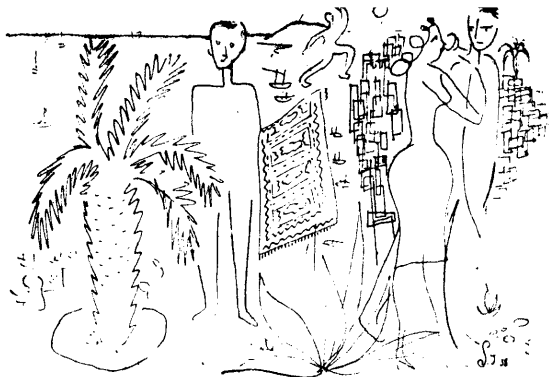
Egy kicsit magát és vigasztalta a csalódott, fájdalmasan csalódott ember, amikor így beszélt...

...Ma újra a tengerre néző ablakokat bémultam. És irigyeltem a tengerre néző házak lakóit. Híszem, hogy intenzívebb világérzetet adnak lakóiknak a tengerre néző házak. Talán megnyugtatóbb az ablak mellé húzni a széket, aztán hirtelen mozdulattal szétrántani a függönyt, kitánni az ablakot, kart, szívet és egy nagyon nagyot lélegezni.

Híszem, hogy a tengerre néző szobákba nehezebben furakodik be a gond a szekrény, a képrámák és a sőhajók mögé, és a végletek ölelkező összhangja szövi át a kagylók mélyén visszhangzó viharokat éppúgy, mint nagy ölelkezősek megszentelt perceit.

Kódorgás a bacwicai villák ablakai alatt, és a hajóút is a part mellett meg a gyaloglás a parti ösvényeken: újra és újra eszembe juttatja a tengerparti bűvőhely gondolatát: nem is lenne rossz száz vászonnal visszavonulni és maszatolni és kiülni a partra, nézni a hullámverést és utána újra vászon elé állni.

Most itt a kávéházban az ócska zene mellett bémészködöm. Látom, hogy az egyik simáranyalt hajú fiatalember, ha az asztal egyik feléről a másikra akarja áthelyezni a lábát, akkor a fehér-abroszos asztalra emeli át a poharak és az üvegek felett. Látom azt a feketehajú kikötővirágot, aki az imént amikor befelé jött, így kiabált rá az egyik asztalnál nevetgélő lányra:

— No, mit röhögsz, te tehén! Rajtam röhögsz?

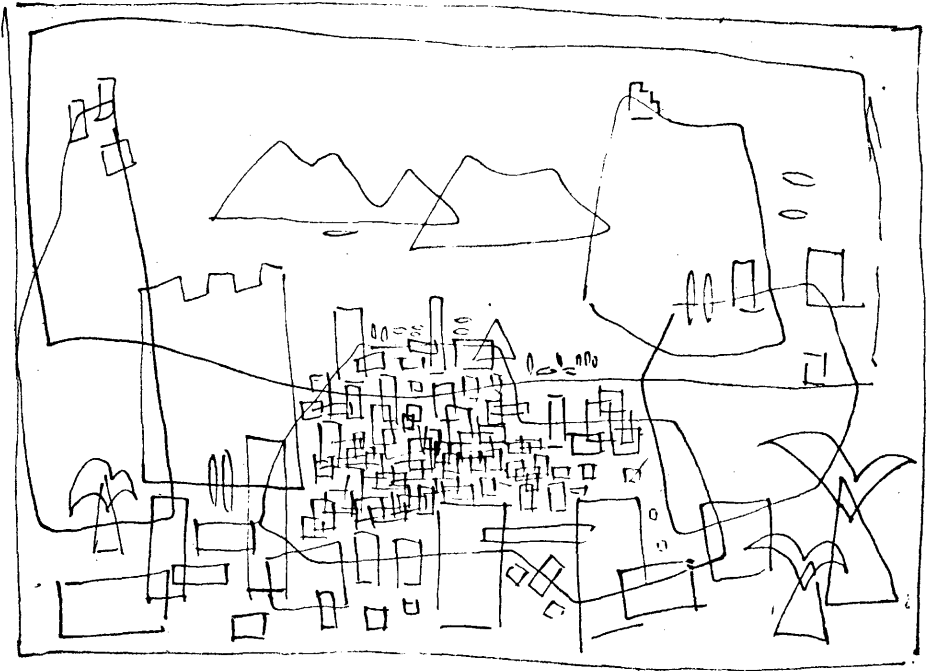
Úgy látszik, hogy az ilyesmi itt gyakran előfordul, mert senki sem csinált problémát belőle. A legényke, aki a letehenezett lánnyal ült, meg se munkant, a kikötővirág pedig ahhoz az asztalhoz telepedett, ahol a lányalt hajú tanyázott.

JÁCINT ÚR

Jácint úr régi kereskedő. Az öreg palota tövében húzódó piactéren szőnyeget árul. Nála figyeltem meg egy esetet, amire egy kommercialista szó szerint ezt mondta:

— Ha ez Svédországban történik, akkor azt mondom, normális, de ha nálunk teszi ezt valaki, akkor megáll az eszem...

Jácint úr felmérte a vevőt. A vevő megkérdezte az árat. Jácint úr megmondta. A vevő gondolkodott. Jácint úr három másodperc múlva önként leengedett az árból tizenöt százalékot. A vevő tovább hallgatott. Gondolkodott. Valószínűleg számolgatott magában. Jácint úr öt másodperc múlva felajánlotta a vevőnek, hogy vigye el a szőnyeget, ráér a fizetéssel, majd elseién elszámolnak. A vevő tovább gondolkodott. Elmonlta Jácint úrnak, hogy hivatalos úton van és nincs kedve cipelni a szőnyeget. Jácint úr erre megadta az utolsó ajánlatát: vigye a vevő a szőnyeget, adja postára, küldje haza, és az árat havi részletekben közzétesse Jácint úr címére. A vevő ráállt. Jácint úr becsomagolta a szőnyeget, aztán anélkül, hogy egy sornyi nyugtát kért volna a vevőtől, átadta neki a csomagot és további jó egészséget kívánt az utazáshoz.

Erre az esetre mondta a kommercia-
lista, hogy megáll az esze.

BOCSÁNYE

A szplitiek nagyon szeretik a labdarúgó mérkőzéseket, de van egy sportág, ami majdnem olyan népszerű, mint a labdarúgás. Ma szép napos időnk volt, és a kijebbi eső városrészek rundjain meglett férfiak játszadoztak. A játék központjában egy ökölnyi golyó, a „balin“ áll. A versengő csoportok minden egyes tagja teke nagyságú golyót hajt feléje. Akinek a golyója legközelebb áll meg a balinhoz, annak a csoportja egy pontot nyer. Tizenhat pont győzelmet jelent. A játék érdekességét fokozza, hogy a legtöbb grund hepe-hupás, és nagy jártasságra van szükség: jól ki kell számítani a lendületet, nehogy egy lejtő túlvigye a golyót a célon, vagy egy emelkedés visszatartsa, mert olyankor meg túlkorán áll meg, sőt az is könnyen megtörténhet, hogy visszagurul hajtója felé.

Akár az életben.

A játék másik érdekessége, hogy nem

babra megy: aki veszít, annak fizetnie kell. A grundok közelében mindig akad valami kiskocsmá, ahol ki lehet egyenlíteni a számlákat. A számlák egyik részét ki lehet egyenlíteni és le lehet önteni a garaton. De a másik részét sokkal nehezebb kiegyenlíteni: az elkótyavetyélt tekintélyt sokkal-sokkal nehezebb visszaszerezni, mint azt az egy-két pohár vörösbor kifizetni. És a publikum is játszik. Azzal játszik, hogy egyik vagy másik csoporthoz kapcsolja sorsát: erkölcsileg is, anyagilag is.

Akár az életben.

Ez a „bocsánye“.

HAIÓ, JANUÁR, 9-ÉN

A sirályokat mindig szelid és szentimentális madanaknak képzeltem. Itt az ellenkezőjéről kellett meggyőződnöm.

Egyszerre csapnak le a szákmányra. Lökődnek egymást, meesakadályozzák, hogy a vízen úszó hulladék pontosan a csőrébe kerüljön lecsapó társuknak. Ritkán történik meg, hogy az első tártott csőrű jut a falathoz. A másodiknak vagy harmadiknak előbb sikerül.

És akinek sikerül, az aztán menekülhet! A többi utánaáramodik, hogy elszedje tőle a zsákmányt.

Úgy látszik, a tengeren is ez a törvény.

DUBROVNIK, JANUÁR 10-ÉN

HOLTSZEZON

A tengeri halakat ott tisztítják a piaci asztalokon. Erdőmarjú halászberek hosszúorsójú késekkel felmetszik bőrüket, és haraófosójával ráncgállítják le a pulha fehér húsról.

Nyúzzák a széplebernyegű tengerlakókat és miután bőrük ebek harmincadjára kerül, újra a késért nyúl a halász. Én szabályos, beidegzett mozgulatokkal lefejtí a húst a gerincről, és nemstokára süllve, főzve vagy kirántva asztalra kerülnek a halak, amelyek még a vihar előtt szabályosan élték ezerveszélyű, gyönvörű életüket. Daszka vagy Loknum környéke fémtényes hullámai alatt.

Az éjszaka vihar jött, és egész nap dühöngött. Most sem szűnik. A szélkorbácsolta hullámok átzúdulnak a hullámtörő gátakon és eszeveszetten ostromolják a parti szirteteket. De innen a távollból a cseztűző, hajóbordatörő hullámharag játszi fehér kontúrrá egyszerűsödik. A szétzúzott lendület milliórd habfehér vízceppje fehérvirágú ölelésben kamollik át a partokat.

Dubrovnikban vagyok.

Nincs forgalom a tőkalsíratatú közműűrű üzletekben. Az áruhálmazok téli álmukat alusszák és széleskanimájú szalmakalapos nyárról álmodnak. Szabadulásról álmodnak. Vendégházról, kik becézgetve viszik őket a széltörőzsa minden irányába.

A kávéházak tágas termeiben nem kell gazdag borraivalóval asztalt rezerválni. Ez az az időszak, amikor a város lakói saját életüket élhetik.

A családoknak nem kell a konyhába húzódnia, hogy drágén árusított vendégszeretettel átmenedjék az idesegetteknék a családú ágynak, a levereőket a leándere ernyőt és a nyugárvat a magas alatt. Nyugodtan mehetnek moziba, színházba, hosszú eszme-csarnok letelenedhetnek a kávéházak bármelyik páholyába.

Most is családias csevegés visszhangzik az óriás kávéházterem boltívei

alatt, míg kiinn a háziasszonyok tolongás nélkül vásárolhatnak a vegyeskereskedésekben és a férfiak is azonnal sotrakerülnek a borbélynál. A pincérek békésen diskurálnak a konyhában a szakácsnőkkel és a falakmenti páholyokba húzódotz törzsvendégekkel. Konjović dubrovnikai Vénusza is itt ül az egyik páholyban. Sovány és vért. Keresztrejtványt fejt. (Milyen viruló, milyen fiatal volt akkor, amikor a művész megállította ifjúsága felett az időt!)

Behallatszik a tengermoraj.

AZ ISTENISMERŐ EMBER

Az embert, aki látta az istent, nem itt ismertem meg. A tér másik felén, egy csapszékbén láttam először tegnap este. Feketekávév itott. És trüsszögött.

A tarkainges szőke kamasz, aki az istenlátó embert megszólította, rummal itta a feketét.

— No öreg, te se trüsszögnél, ha nem innál kávév.

A kamasz várta az öreg válaszát, de az hallgatott. Hallgatott öt percig. Közben ivott a kávéból, cigarettát csavart magának, rágyújtott és megszólalt.

— Mért bántasz engem? Nem szoltam én hozzád egy szót sem. Majd ha megéred az én éveimet, másként vélekedsz.

Hangia mintha feneketlen mélységű hordóból jött volna: kongott, recsegett, akadozott. Azután újra csend lett. Később az öreg még halkabban, még szagatottabban, szinte magának folytatta:

— Az ember ül. Nyugodtan ül. Békében akarja meginni a kávéját és akkor jön egy ilyen üresfejű, aki nem tud semmit, de semmit, és megbolygatja az ember nyugalmát. Mi köze neki hozzám? Kérdezte valaki? Nem tud mit csinálni azzal a buta fiatal erejével. Azt hiszi, ha másokat bánt, akkor nem hiába él. Pedig tudja is ő, dehog tudja, fogalma sincs róla, hogy miért él ezen a világon. Csak járkal jobbra-balra, vagdalózik jobbra-balra, míg egyszer az isten, akit én ismerék, arra a buta fejére nem koppint. És akkor majd csodálkozik és megsértődik, és újra megy majd jobbra-balra és újra vagdalózik, és akkor az isten újra a fejére koppint, és vagy megcsitul, vagy egészen elvezíti a fejét.

— Miket dumálsz, öreg, össze-vissza?

— Majd megtudod.

A büfésasszony:

— Ha veszekedni akarsz, te széllébélelt, kotródj innen, míg én ki nem nyitom a számat! Ide jössz veszekedni? Fizess és takarodj!

A szőke kamasz fejét a vállaj közé húzta és belevörösödött a visszafojtott röhögésbe. De aztán mind halkabban nevetett, majd egyáltalán nem nevetett, még jobban elvörösödött, gyorsan fizetett és kiment.

Így ismertem meg az embert, aki ismeri az istent.

Atüttem hozzá, rendstem neki még egy feketét és elmentem reszkető, vén ujjjaival milyen szakértelemmel öntözi meg a törökkévé fölét vízzel, aztán nem önti egészen tele a csészéjét, hanem úgy apródonként önt és iszik. Önt és iszik. Nem kérdeztem, mikor látta az istent, de kérdés nélkül is elmondta.

— ... ment, kétem, az emberek élnek és nem tudják, miért élnek. A bárkában feküdtem egyszer. Régen. Néztem az eget, és az ég alján vihar közeledett és jöttek a felhők mindig közelebb. Később, amikor elmeséltem az egészet, kinevettek és azt mondták, bolond vagyok. De én csak feküdtem a bárkában és jöttek, jöttek a felhők. Szürkén. Barnán. Feketén. És a hullámok mindig nagyobbra nőttek...

— ... ?

— És soká nem szóltam senkinek. És amikor elmondtam, hogy láttam, kinevettek. Halat fogott a felhő. Én akkor láttam meg az istent. Mert ki az isten? A természet ereje.

*

Ma délben elsétáltam a városfalak elé és tényleg ott ült az öreg istenismerő ember a téren. Zsátmolyon. Az előtte álló ládikó fiókjai félig nyitva. Zsebkészletével egy karaj kenyeret vagdosott apró darabokra. Körülötte galambok járkáltak a nedves aszfalton és galambok röpködtek a feje körül.

Üdvözöltem és a ládikóból kiálló réztartóra raktam az egyik lábam. Elrakta a zsebkést és a kenyeret, becsukta a ládikófiókot, elővette a kenőkefét és tisztítani kezdte a cipőmet.

— Úgy látom jobban van a galambokkal.

— Igen. Ezek is azt szeretik, aki enni ad nekik. Eltetem őket, hogyne szeretnének! Ragaszkodnak hozzám, mert szükségük van rám. Én is ragaszkodom hozzájuk, mert szükségem van rájuk.

Nézem ezerráncú arcát és kefével hadonászó vén kezzeit. Koncsó, recsegő, akadozó hangja mintha nagyon távolról hallatszana:

— Sose voltam híve a pénzügyítésnek (Kérem a másik cipőt!) Az ember kezében hordozza sorsát. Mit ért annak a volt hajótulajdonosnak, ha az élére rakott bankkölcsögekből három napra csak száz dínárt mert költeni a családjával együtt. És most? Mije maradt? Kinek spórolt?

— ...

— Nem tudják az emberek, miért élnek.

— ... ?

— Miért él az ember? Nem azért él az ember, hogy megölje az embert, nem azért él az ember, hogy elpusztítsa az embert. Az ember azért él, hogy megmentse az embert.

Harminc dinárt fizettem a cipő-tisztításért.

Elköszöntem az öregtől. Eltette a harmadik dinárt, újra kinyitotta a fiókot és folytatta a kenyérkaraj-darabolást.

A galambok újra köré sereglettek.

MOSZTÁR, JANUÁR 13

A NEGYEDIK SAROK SZEMSZÖGEBŐL

Tegnap este magabiztosan helyezkedtünk el a keskenyvágányú vasút elsőosztályú kocsijában. Grúztól pontosan indultunk. Az egyik sarokban a budvai vendéglátóipar főszámvevője ült, a másikban egy szpliti ügyvéd, aki nagyon hasonlított Nušićra, a harmadik sarokban egy sánta özvegy foglalt helyet, az ajtó mellett a negyedik sarokban jómagam.

Az ügyvéd dicsékedett, hogy igaz, hogy Mosztáron át hosszabb az út Szplitbe, de ha így utazik, holnap délre hazáér. Ha Metkovićon át menne, ketek huszonnégy óráig tartana a döcögés.

A főszámvevő elmondta, hogy azért ült személyvonatra, mert így négy órával előbb Szarajevóba ér, mint a gyorson.

A sánta özvegy kijelentette, hogy neki ugyancsak mindegy, neki csak az a fontos, hogy végre nyugodtan ülhet és pihentetheti a lábát.

Mi sajnálkozva néztünk össze, mert a legjobb indulatú szemlélő is legálább kilencven kilóra becsülte volna fel a sánta özvegycet, a grúzi álomáson pedig olyasmit rebesgettek, hogy az útvonalon valami földcsuszamlás történt, valószínűleg át kell majd gyalogolnunk a betemetett vonalon. Másik vonatba kell átszállnunk, mert így volt a motorossal is és ezért késett félórát. El is mondtuk sebtében az özvegycnek a földcsuszamlás-históriát és csak azzal tudtuk végül megvigasztalni, hogy megígértük neki, hogy a poggyászat majd mi visszük... Ezzel le is zárult ismerkedésünk első szakasza.

AZ ÖZVEGY MESÉJE

A testes özvegy elmondta, hogy a lába még a háború alatt tört el. Bombatámadás alatt. És azóta nyomorék. Azt is elmondta, hogy elhúnyt férjének rokonait látogatta meg Cina Gorában. A hegyek között csak lóháton lehetett járni és ezért őt is fellették egy lónak a hátára. Soha életében nem lovagolt még. Amikor levették a ló hátáról, alig tudott moccanni, úgy törkretette a lovaglás. Akkor egy kolostor mellett valami vízen kellett átjutni. A víz partján női kolostor állt és szerzetesnők voltak a révészek. Képzeltük el, mondta, hogy mit kínáltak az apácák a viharos vízen, amíg átveztek velünk a túlsó partra. És akkor kezdődött előről az egész, újra lóra, újra nyeregben.

Nem állhattam, hogy közbe ne szóljak:

— Nagyságos asszonyom, hát miért éppen télvíz idején indult neki ilyen kalandos útnak? Mákor nyáron menjen.

— Nem megyek én oda soha többé az életemben. Se télen, se nyáron.

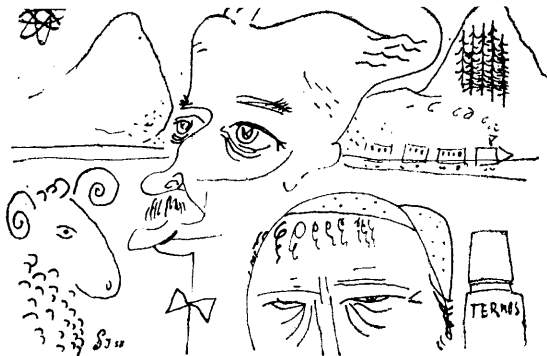
Alighogy elhittük, hogy az asszony megelégedte az utazást, kiderült, hogy most se haza utazik, hanem Szarajevóba a rokonaihoz. Ekkor vette át a szót az ügyvéd.

AZ ÜGYVÉD MESÉJE

»Igen, a közlekedés errefelé elég gyöngé. Itt van például a livnói medence. Hivatalos becslés szerint ötszázmillió tonna elsőosztályú kőszén. Vasút nincs és teherautókkal a szállítás felemészti a szén értékének a nyolcvanöt százalékát. Pedig olyan jó minőségű, hogy a szpliti cementgyár a központ livnói szénporral helyettesíti. De lesz itt vasút hamarosan!«

Az utolsó mondatot olyan titokzatosan mondta ez a Nušić-arcú ügyvéd, hogy a budvai főszámvevő is felfigyelt és megkérdezte az ügyvédet, miért gondolja, hogy éppen a livnói medence jut hamarosan vasúthoz. Az ügyvéd megigazította bordó csokornyakkendőjét és még titokzatosabban nušići fintorral ezt mondta: »Urániumszaga van a dolognak.«

Néma csend.

Az arany mitosza, úgylátszik, lejárt. Az uránium értéke, ereje és varázsa győzte le...

Hallgattunk. A társaság, az atomkor előszámu nyersanyagának áldozott a hallgatással.

A csendet újra a főszámvevő törte meg.

— Miből gondolja?

— Onnan, hogy a livnói szénpor olyan jó, hogy a szplítiek vele pótolják a cement előállításához szükséges kokszept. A szén elég, ugyebár. És utána hamu marad, ugyebár. És az olaszok, az olaszok nagyon furfangos kereskedőnép. Hogy hogy nem, kiszagolták, hogy a livnói szénpor hamuját érdemes megvásárolni a szpliti cementgyártól.

Az ügyvéd jelentőségteljesen elhallgatott. Az özvegy sóhajtozott, a lábát rakosgatta és természet halászott elő a spárgával összekötözött batyuból. A főszámvevő pedig készült, hogy feltegye a következő kérdést. De úgy látszik, meggondolta a dolgot és hallgatott. Az ügyvéd is hirtelen nagyon elhallgatott.

Miután sorna visszautasítottuk az özvegy forró feketekávéját, a nušici arc más témára terelte a szót. — »Nagyon kellene a livnói medencének a vasút. Az erdőgazdaságra gondolok. Az erdőkitermelésnek megbízható adatok szerint csak a hús százalékát tudják megemészteni a fűrésztelepek.«

— Mennyi erdő van ott? — vágott közbe a főszámvevő.

— Az állami birtokok majd négyszázezer hektárra rugnak. Az erdészet mellett természetesen az állattenyésztés a fő. A juhállományt mértékelik. Egy ausztráliai egyetemi tanár tartózkodott ott vagy három hónapot. Államodan nagy csoport gazdász és állatorvos vette körül. Én hiszem, hogy ezek az emberek nagyon komolyan csinálják a dolgukat. Érdekesek ezek a livnói dolgok. Például én az ürühúsra rá sem tudok nézni. Önök sem, ugye-

bár? Ott pedig, az isten háta mögött, csemegének számít. Egy pár baromfi, egy pár jó baromfi, ugyebár, három kiló tiszta húst jelent, ez Livnó háromszáz dinár. Egy kiló ürühúsért meg kétszáz dinárt kérnek, mert az ürühús csemegé. A borjút pedig, — a főszámvevőhöz fordult, — higgye el uram, a borjút, százhatvanért árulják.

Jót neveltünk a furcsaságon. Igen. A csemegét meg kell fizetni. És ha ürühús a csemegé, akkor az ürühúst kell megfizetni. A piacnak megvannak a maga törvényei.

Nem soká hallgattunk, a főszámvevő törte meg a csendet:

— És a szakemberek?

— Nagyon nehezen jönnek. Egy fiatal jogásznak, most jött haza a katonaságtól, harmincezeret kínáltak, de azt hiszi, eljött? Dehogy jött. Nekki város kell. Csak azt nem tudom, hogyan fog a városi fizetéséből felöltözni?

— De orvos talán csak akad? — szólott közbe a sánta özvegy.

A Nušic-arcú ügyvéd, mintha csak várta volna ezt a kérdést. Megigazította csokornyakkendőjét és belekezdett az orvosszerzés meséjébe.

AZ ORVOSSZERZÉS TÖRTÉNETE

— Kedves asszonyom. Önnék úgy kellett volna feltennie a kérdést, hogy hogy érzi magát Livnón az orvosi kar. Drága asszonyom, a livnói kórházban 1957 január elsejétől 1957 december elsejéig, tehát tizenegy hónap alatt ötvenhat szpliti polgár operáltatta magát. A sebészeti osztály megkapta az engedélyt, hogy fiatal orvosok specializálhassák magukat... Olyan kórházunk van Livnón, hogy a szarajevóiak is megirigyelhetik.

(A főszámvevő közbevetette, hogy ez egészen valószínűtlenül hangzik.)

— Igen, uram, ez valószínűtlenül hangzik. Ellhiszem, hogy valószínűtlenül hangzik, de a helyzet a következő: A szpliti katonai kórházban működött egy országoshírű sebész. És hogy, hogy nem, ez a sebész áthelyezést kapott Szarajevóba. Igen ám, de a sebész apja, erősen asztmás volt. Ha apjával együtt elköltözik Szarajevóba, ezzel aláírta volna az öreg halotti levelét. Megvárni pedig nem akart az apjától, ezért nem fogadta el az áthelyezést. A katonaság pedig viszont, ugyebár, nem tréfál. A sebészt letartóztatták és hadbíróóság elé állították. Az bűnösnek

mondta ki a sebészt és hathónapi fogházra ítélte. Nem fosztotta meg rangjától, úgy hogy a sebészek a dutyi után mégis csak el kellett volna mennie Szarajevóba.

Azon a napon, amikor a sebész a fogházba ért, a felesége már Beograd-ban volt. Amikor a sebész negyedszer előedt rab. unában, megjött a legfelsőbb parancs: azonnal elbocsátani a sebészt a börtönből is és a hadsereg kötelékéből. A parancs már előbb is megérkezett volna, de a Marsall abban az időben úton volt, és az asszonynak meg kellett várnia amíg hazaeér.

Akkor a szplítiek meghívták kórházi főorvosnak. De a tötétek után ugyebár, nem volt kedve Szplítnen maradni. Ekkor találkoztam vele és adtam át neki Livnó ajánlatát: százezer havonta és magánpraxis.

Ma saját autója van.

Ma a szplítiek Livnóra járnak kés alá. Egy csomó fiatal sebész tanul tőle, s ha egy idő múlva elhagyja is a kórházat, mászó utódokat hagy maga után. A járás is sokat nyer vele és ő is, ugyebár, jól járt a járással. Ha valaki szóvátezi, mennyit keres, a livnóiak visszakérdezik: »és hány emberéletet ment meg?«

SZARAJEVÓ HELYETT MOSZTÁR

Ekkor éreztünk el ahhoz a vasút-állomáshoz »valahol Hercegovinában«, ahol a földcsuszamlás történt. A sánta özvegy legnagyobb örömére kiderült, hogy nem kell átszállnunk.

Az ügyvéd nagyon elkomorodott e hír hallatára, kinyitotta az ablakot, kihajolt és megkérdezett egy vasutast, hogy mi lesz velünk? A vasutas visszafelelt, hogy várnunk kell egy keveset.

— Egy keveset, — dörmögte magában az ügyvéd és bólogatott.

Az órára néztem: fél óra múlva éjfél.

Az ügyvéd lecsavarta a villanyt, és fejét a kabátjára hajtotta.

Reggel ötkor indultunk tovább.

Az ügyvéd leszállt a következő állomáson, hogy Metkoviácn át estig valahogy hazavergődjön. Én itt szálltam le Mosztárban reggelizni. Megnéztem néhány régi mecseket. Az egyiknek a bejáratánál egy öreg asztalon három tyúk gubbasztott. Megbámultam a több mint ötszáz éves híres kőhidat a Neretva fölött és a színházat, melyen

emlék. Ubla jelzi, hogy ötvenegyben, a főlsszabadulás tizedik évfordulójára építették. Megittam három törökakávé, megírtam ennek az utazásnak a históriáját és délben indulok Szarajevó felé.

Betértem egy borbélyműhelybe a vasútállomással szemben. Egy gyerek borotválta meg. Ellég ügyesen. Míg dolgozott, a mestertel arról csevegtek, hogy hány golyó jár... utoljára ki mikor vásárolt golyót, és mennyit. És ki mit lőtt. És hogy mikor mennek újra vadászni. A fiú eldicsekedte, hogy tegnap négy verebet lőtt.

A golyóvita alatt újra eszembe jutott a színház falára erősített márványtábla szövege és úgy éreztem, van egy kis összefüggés a golyóvita és a felszabadulás dátuma között.

Mielőtt bementem volna az állomás épületébe, egy utcasöpőr asszony utánam hozta borkésztyúimmet. Az úton rántlhattam ki a zsebemből, ahogy cigarettára gyujtottam.

MOTORVONAT, JANUÁR 18

BÁMULJUK A VIZET

A tó tegnap még csak »bolond« tudósok képzeletében létezett. A völgy élte mindennapi, egyhangú életét. A zöldvizű Neretva sietett rajta keresztül délnek és a kekenyvágyányú vasút kicsi játékmozdonyai fontoskodva pöfékeltek hol Szarajevó felé, hol Mosztár felé.

Esteledik.

Most már félórája robot a motorvonat a tó partján: a tegnap még csak bolond agyakban létező tó partján. A rendőr, aki az imént dohánycempészek után szaglászott, a tét megmotoszott utas, és jómagam itt ülünk a motorvonat kitűnő falatozójában és nézzük a vizet. Már több mint félórája nézzük a vizet. Békés csónakok és kompok lapulnak tükrén, és a mozdulatlanság egészen misztikussá teszi a völgyet. Mert van vallami csodálatos abban, hogy egy akkora tavat, mely bizony jókora rék fölt a térképen, melynek valóságos partjai, ime, valóságosan robotunk emberi agy, emberi kéz hozott létre, és a tó feletti hábotzongató csendben a tükkörsíma vízfelület alatt megteremtődött a lehetőség sokmillió kilowatt elektromos energia születésére. A tófenéken felej-

teit szúrágta bölcsők és sírkövek között ballacsikák ficánkolnak.

A rendőrrel és a csempész-gyanúsokkal együtt prágai sonkás szendvicset fogyasztunk és bámuljuk a vizet.

A vizet? Nem is annyira a vizet.

A természet gúzsbakötött erejét.

SZARAJEVO, JANUÁR 13

A BÉKESSÉG VOLGYE

Folyóvölgy, folyóvölgy, gondolná az ember, pedig nem így van.

Mosztártól Szarajevó felé hozott a motorvonat, és míg be nem esteledett, megbabonáozva bámultam. Ne csodálkozz, Te is úgy neztél volna az ablakon át azt a völgyet. Nem halhatok meg anélkül, hogy ne éljek ott egy időt. Nem tudom még, tíz napot-e vagy tíz hónapot. Lehet, hogy tíz évet is. Olyan hely az, ahol summázni lehet az áttélt éveket, ahol az alkotás (úgy érzem) olyan természetes folyamat lenne, amilyen természetes és egyen természetű az égigérő sziklák sorfala között siető zöldhullámú Neretva, amilyen természetesek és egyben meszeszerűen szépek az apró tisztásokon, a folyó és a sziklák között meghúzódo házacskák. Felettük valahol, nagyon magasan az égrerajzolt sziklákon fantómosan nyújtózkodó viharvert, villám-sújtott, szelcibálta fák állnak őt. Vigyázzák az alant meghúzódo békességet.

A japán fametszetek leheletszerűen finom, képzeletszarkaló szikláit, melyeknek magasságait csak fokozza a fátyolszerű ködsávok vonulása a szirtek között, ezek a japán fametszetekre vésett sziklaszirték, eddig mindig azt hittem, hogy inkább nagyhírű mesterek képzeletének köszönhetik szépségüket és magyságukat. A Neretva-völgyi sziklaszirték megcáfolták ezt a hiedelmemet és míg a motorvonat robogott, nem tudtam szabadulni a gondolatától: idejönni azzal a száz lealaposított vászonnal, amikkel még tegnapelőtt nagynyugalmú tengeri szigetecskékre vágyakoztam...

Megmarad-e bennem az oduját kereső medveosztón akkor is, ha beköltözöm Topolyán kálváriadombi új tanyámba?

Vagy sikerül nyugalmat lelnem: csendes munkalehetőséget tengerek és sziklaszirték birkanyáj és leánderliget nélkül, vagy a jöföne tudja mi lesz...

ÚJVIDÉK, JANUÁR 14

HÁROM KOPOTT ECSETTEL

Nem volt se táskája, se bőröndje. Még sapkája sem volt, csak egy újságpapírosba csomagolt dobozt szorongatott. A csomagocskára egyik sarkán három kopott sörtéjű ecset kandikált ki. Gondoltam piktorsegéd. Likából utazik személy-másodosztályon. Már két napja úton van. Tizehét éves, asztalosinas volt.

— Milyen hely az a Karlóca? — kérdi.

— Vajdaság egyik legszebb vidéke.

Elgondolkodva ismételteti: — Vajdaság legszebb vidéke. És van-e ott erdő?

— Van erdő is.

— Bránkó sírja is ott van, ugye?

— Ott.

— Sztrazilovón?

— Azt is le akarom festeni.

— Lefesteni?

— Lefesteni.

— Szóval nem piktor vagy, hanem festőművész?

— Szeretek festeni tájképeket meg csendéletet.

— Embert is tudsz?

— Azt is.

— És mivel festesz?

— Olajfestékekkel szerelemre. De most majd kiprobálom vászonra is.

— Le tudod a vásznat alapozni?

— Persze.

— No halljam, hogy alapozod le?

Persze, nem jól tudta. Felírtam vele, azt sem tudta, hogy kell kifeszíteni a vakkeretre. Azt is felírtam vele. És a festéskészítés módját is. Végül nem állhatta és megkérdezte:

— Honnan tudja maga ezeket?

— Öregapám festő volt, tőle láttam, hogy csinálja, — mondtam neki. — És te? Meddig maradsz a nagybátyádnál?

— Itt maradok. Talán mindig. Hívtott.

— Van gyerekük?

— Nincs.

— És mit viszel abban a papírosban az ecsetek mellett?

— Két kollekció olajfestéket. Az egyiket hazulról hozom, a másikat Zágrábban vettem.

Csudálkozó szemekkel bámulta a Dunát és a fűzeseket a parton, egyre kér-

dezetve, hogy mikor érünk már Kar-
lócára.

Mielőtt leszállt, nem kellett körülbá-
znie, nehogy a vonatban felejtse vala-
mit. Az újságpapírba csemagolt dobozt
egész úton a kezében tartotta.

Siet leszállni.

Már jó iramban futott vonatunk ki
az állomásról, amikor kinyírtam az ab-
lakon: ott állt a sínek mellett. Moz-
dulatlanul.

.....

